

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cluj
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

1

Decembrie 1949 prin ochii tinerilor ofițeri ...

Col. prof. univ. Dr. Constantin HLIHOR

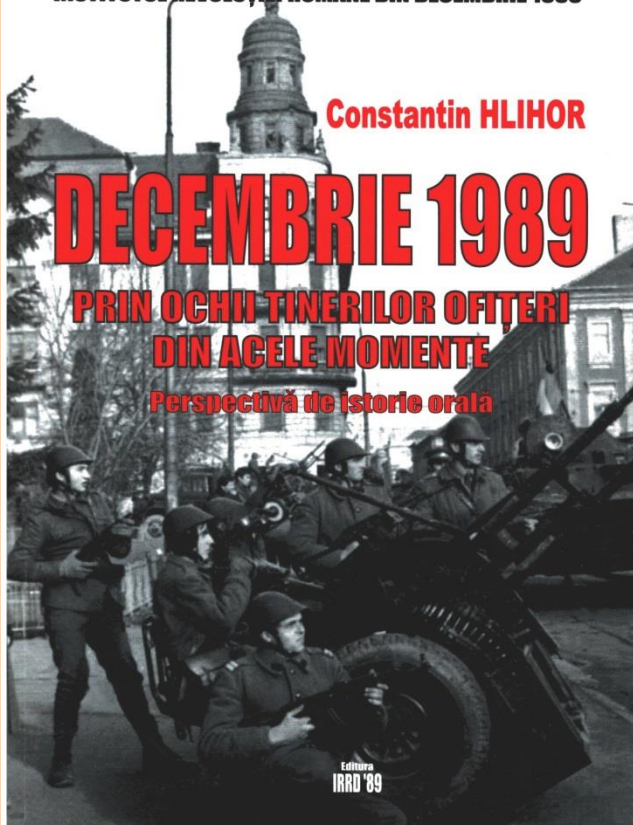
INSTITUTUL REVOLUȚIEI ROMÂNE DIN DECEMBRIE 1989

Constantin HLIHOR

DECEMBRIE 1989

**PRIN OCHII TINERILOR OFIȚERI
 DIN ACELE MOMENTE**

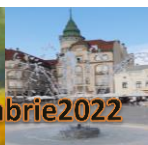
Perspectivă de istorie orală

„În primele zile ale revoltei populare de la Timișoara, București, Brașov, Arad, Cluj și alte centre administrative ale țării, militarii s-au aflat pe *baricada opusă*, *baricadei demonstrațiilor* prin însăși esența locului și a rolului pe care orice armată îl are în societate. Cele două *baricade* alcătuiesc un tot, cu o imagine integrată. Imaginea *baricadei opuse*, în mentalul colectiv, pentru acele zile este astăzi extrem de controversată și virusată, cu multe elemente care sunt generate nu numai din promovarea unei *imagini interesate* ci, mai ales, din lipsa unei mase critice de informații care să *corecteze* acolo unde este cazul sau dimpotrivă să *întărească* un contur deja format în acord cu principiile adevărului istoric. Calea spre realizarea acestui deziderat o găsim prin utilizarea metodei specifice *istoriei orale* în cercetrea acelor evenimente”. Este momentul, acum după trecerea a 30 de ani, să readucem în memoria colectivă a zilelor noastre imagini și reprezentări formate în zilele Revoluției române din decembrie 1989.

Ideea elaborării acestui volum a apărut pe parcursul activității de cercetare și documentare pentru realizarea unui studiu ce are ca principal obiectiv o problemă larg abordată în istoriografia occidentală, și nu numai, dar cu puține preocupări în cea românească, și anume, *Relația dintre militant și puterea politică din România pe timpul crizelor politice majore, a revoltelor sociale și a revoluțiilor în secolul al XX-lea*. Activitatea de documentare și informare a fost limitată de două dificultăți majore. Una a fost generată de reglementările actuale privind accesul la dosarele revoluției din 1989, atât la cele existente în Arhiva Ministerului Apărării¹, cât și la cele care se găsesc la arhiva Senatului României și ale unor instanțe judecătorești, iar cea de-a doua se referă la faptul că majoritatea informațiilor de arhivă sau edite ce privesc implicarea militarilor în acțiunile în care aceștia au fost angajați pe parcursul prăbușirii regimului comunist privesc, în special, activitatea cadrelor superioare din conducere a armatei. Foarte puține informații în spațiul public postdecembrist sunt legate de modul în care au reacționat, cum au perceput evenimentele tinerii militari cei care în fapt s-au aflat în contact nemijlocit cu revoluționarii în marile orașe sau au gestionat preluarea puterii de noile autorități după destrucțurarea administrației sistemului socialist la nivel local.

¹ Menționez că am putut consulta în Arhivele Militare Naționale Române doar două dosare din Fondul Revoluția Română din decembrie pentru care mulțumesc conducerii și lucrătorilor de la sala de lectură.

Am pornit, prin urmare, în acest demers de la nevoia valorizării imaginii Revoluției române rezultată din cazurile particulare ale militarilor care s-au aflat nemijlocit în centrul acțiunii sau au fost martori ai evenimentelor și sunt dispuși să ofere, prin ceea ce își amintesc, câteva repere cu privire la ceea ce s-a petrecut în acele zile. Este important acest lucru deoarece avem de-a face cu imagini care izvorăsc din amintiri diferite în funcție de locul unde s-au aflat la un moment dat actanții. În primele zile ale revoltei populare de la Timișoara, București, Brașov, Arad, Cluj și alte centre administrative ale țării, militarii s-au aflat pe „*baricada opusă*” „*baricadei demonstranților*” prin însăși esența locului și rolului pe care orice armată îl are în societate. Cele două alcătuiesc un tot cu o imagine integrată. Imaginea baricadei opuse, în mentalul colectiv, pentru acele zile este astăzi extrem de controversată și virusată cu multe elemente care sunt generate nu numai din promovarea unei imagini interesate, ci mai ales din lipsa unei mase critice de informații care să corecteze acolo unde este cazul sau dimpotrivă să întarească un contur deja format în acord cu principiile adevărului istoric. Călea spre realizarea acestor deziderate a venit de la utilizarea metodei specifice istoriei orale.

În istoriografia occidentală apelul la acest gen de creare a resurselor de Chestionarul Informare² acolo unde lipsesc documentele de arhivă sunt tot mai frecvente în ultimele decenii ale secolului XX, chiar dacă dezbaterile pe tema statutului și rolului istoriei orale continuă între adepții acestui curent și adversarii ei. Din această dezbateră un câștig cert l-a avut însăși cercetarea istorică deoarece în rândul ambelor tabere, în ultima perioadă, s-a încetat a se mai vorbi despre o memorie unică, impunându-se utilizarea pluralului în locul singularului și se face referire la multe memorii, la multe urme lăsate de același eveniment, care se sedimentează, în timp, în conștiința individuală, ca și în cea colectivă.

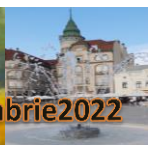
Decembrie 1989 are în mentalul colectiv o imagine multiplă pe o axă care merge de la afirmarea caracterului revoluționar al evenimentelor până la contestarea acestui caracter și plasarea sa în funcție de diferite interese dăruite de percepțiile rezultate ale unui pluralism de reprezentări la cele specific loviturilor

de stat sau se încadrează în teoria conspirației. A creiona prăbușirea regimului Nicolae Ceaușescu prin „ochii” participanților pentru a construi unele „decupaje” din acea realitate este o muncă necesară cercetărilor viitoare atunci când informațiile din arhivă lipsesc. Sunt extrem de puține documentele de arhivă care să consemneze ceea ce s-a întâmplat pe baricada revoluției apărută în epicentrul evenimentelor — Timișoara și București — dar și în alte locuri deoarece s-au cercetat doar acele evenimente care s-au soldat cu morți și răniți iar multe dintre acestea se găsesc în arhivele parchetelor și în cele istorice. Metoda și tehnicile de istorie orală permit reconstituirea unor evenimente și fapte care mai există doar în memoria fiecărui participant. Este și principala ipoteză de lucru care a stat la baza elaborării prezentului volum. S-a încercat reconstituirea diferitor „momente” prin ochii tinerilor ofițeri, comandanți de subunitate din cadrul trupelor trimise de liderii politici și militari ai acelor timpuri să „apere cuceririle revoluționare” în fapt să apere regimul Nicolae Ceaușescu de propriul popor revoltat.

Chestionarul a fost construit în așa fel încât să rezulte portretul social și profesional al tânărului ofițer comandant de pluton sau companie, cât și o imagine de ansamblu a modului cum acesta a acționat în acele zile. Era acest om prin poziție socială și economică diferit de masa revoltată? Avea de apărat privilegiile economice? Era prin educație și instruire un fanatic apărător al ideologiei marxiste? Care au fost trăirile lor din momentele în care erau huiduiți și acuzați de o parte a populației revoltate că apără un regim odios? Cum au perceput primele aclamații și chemarea de a se alătura revoltei. Ce ecou a avut în sufletul lor „*Armato e cu not*”! Răspunsurile la aceste întrebări pe care cititorii le vor găsi în paginile acestui volum vor completa imaginea pe care unii dintre ei și-au construit-o în decursul celor trei decenii scurse de la evenimentele din decembrie 1989.

Specificul profesiei și natura împrejurărilor au pus pe acești ofițeri într-o situație aparent fără ieșire. Ca militar trebuia să respecte jurământul militar și ordinele primite din partea celor aflați la putere, dar ca oameni care se confruntau cu aceleași lipsuri și greutăți generate de autoritățile de partid și de stat erau de partea „cealaltă” a baricadei, a revoluționarilor! Astăzi după trei decenii este greu de re-constituit atmosfera și tensiunea acelor momente ori acestea au determinat apariția sau nu a unor evenimente care au avut urmări dramatice. Pentru a re-constitui imaginea diferitelor momente din zilele prăbușirii regimului Ceaușescu prin „ochii” tinerilor ofițeri de atunci au fost stabilite câteva criterii. Cel mai important era cel al gradului și a funcției avute în cadrul unității militare din care făcea parte. Au răspuns la întrebările din

² *A se vedea printre altele și studiul elaborat de un tânăr cercetător cu preocupări în domeniu, Julia-Dorina Stanciu, *Al doilea război mondial între istorie și memorie: mărturii din Tara Făgărașului*, în Buletinul Cercurilor Științifice Studentești, nr. 19. 2013, p. 133-152.

chestionar ofițeri cu gradul de căpitan. Aceștia comandau subunități care au fost în direct contact cu mulțimea revoltată. Erau executanți direcți și ultiți în misiunea primită. Interesul de a „fabrica” o anumite imagine a evenimentelor era extrem de scăzut sau chiar lipsea.

S-a avut în vedere ca repondenții să nu fie doar dintr-o anumite structură a forțelor armate. Au răspuns la întrebări ofițeri din unități de infanterie, artilerie, chimie, marină, aviație și, foarte important, chiar unii ofițeri din aparatul politic al unităților militare. Pentru a se realiza un minim de condiții în a se manifesta cât mai mult posibil un spirit de neutralitate și nepartizanat politic s-a urmărit ca nici unul dintre repondenți să nu mai facă parte din structurile actuale ale armatei și să nu fi fost în una din pozițiile de „profitor” sau „victimă” a revoluției. Armata este un corp social cu trăsături puternic particularizate iar modul ei de acțiune nu poate fi influențat de factori aleatori sau întâmplători, ci este rezultatul unei pregătiri și educații cu un caracter aparte. Din această perspectivă am optat ca la chestionar să răspundă și ofițeri care nu au fost direct „la contact” cu oamenii revoltați. Au avut aceleași sentimente și trăiri ca cei care au acționat în stradă. Este o posibilă explicație de ce România nu a căzut pradă unui război civil așa cum s-a întâmplat în alte societăți care s-au confruntat cu acțiuni populare de răsturnare a unor regimuri de dictatură personală dacă ne referim doar la „Primăvara arabă”.

Acest volum nu își propune să ofere alternativă la una sau alta dintre imaginile evenimentelor din Decembrie 1989, să combată una dintre ele pentru a o înlocui pe alta ci să se alăture, întrucâtva, altor inițiative care au ca scop adunarea a cât mai multor surse de informare pentru a se putea cerceta evenimentele care au condus la prăbușirea regimului comunist în acord cu principiile și cerințele adevărului istoric. Se dorește a fi doar o „cărămidă” în plus așezată la temelia cunoașterii adevărului despre Decembrie 1989 dar și un îndemn de a se continua pe acest drum în beneficiul cunoașterii și înțelegerii istoriei trecutului imediat al românilor care naște uneori (prea) multe patimi și (re)interpretări interesate! Este totodată și un instrument de lucru pentru cei care se ocupă de cercetarea evenimentelor care au condus la prăbușirea regimului Ceaușescu.

Nu în ultimul rând, trebuie menționate mulțumirile care se cuvin celor care au dat substanță acestui volum. Tineri ofițeri ai armatei române în acele zile dramatice. Unii dintre ei au fost nevoiți, prin natura funcțiilor ce le îndeplineau, să facă față unor situații greu de imaginat într-o situație de liniște și pace socială. Cu toții însă au contribuit la completarea imaginii evenimentelor din decembrie 1989, imagine care este într-o permanentă dinamică de creare și re/creare în funcție de informațiile, amintirile și documentele care apar sub lupa istoricului.